

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
У ФАХІВЦІВ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

Климчик О. М.

*кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри екологічної безпеки та економіки
природокористування
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Виходячи з нинішньої кризової екологічної ситуації, найголовнішим завданням сучасної епохи вважають розвиток освітніх механізмів, що допомагали б зрозуміти взаємозв'язок між природою і людською діяльністю – економічною,

громадською та політичною. Загострення екологічних проблем сучасності поставило перед світовою спільнотою завдання великої екологічної та соціальної значимості – виховання громадянина із новою екологічною свідомістю, обізнаного з проблемами довкілля, здатного розуміти й аналізувати складну різнобічну інформацію та застосовувати її для вирішення нагальних проблем природоохоронного характеру.

Підготовка фахівців, здатних швидко сприймати нові вимоги еколого-економічної політики та ефективно вирішувати сучасні екологічні проблеми, можлива лише за умови подальшого вдосконалення всієї системи екологічного виховання та освіти. Екологічна освіта є надзвичайно важливою у справі формування соціально зрілих, самосвідомих громадян і висококваліфікованих спеціалістів, оскільки без екологічного мислення населення неможливо вирішити екологічні проблеми, які постали перед людством. Розвиток національної системи освіти з її головною складовою – екологічною освітою – є однією з рушійних сил у процесі переходу суспільства до гармонійного розвитку [1, с. 19]. З огляду на те, що в умовах науково-технічного прогресу значно ускладнились взаємовідносини суспільства з природою, необхідність екологічної освіти сприймається суспільством як фактор колективної безпеки, а одним із трендів на ринку праці стає попит на професіоналів у сфері екології.

Екологічна освіта орієнтується на критичне мислення, формування навичок вирішення екологічних задач та ефективного прийняття управлінських рішень. Тільки за умов комплексного підходу до екологічної освіти, яка повинна тривати протягом усього життя, починаючись у дошкільному віці та проходячи через усі формальні й неформальні етапи навчання, можна досягти бажаних результатів (рис. 1.) [2, с. 173]. Наголосимо, що для ефективного навчання слід використовувати різне оточення та широкий спектр освітніх підходів з акцентом на практичну діяльність та особистий досвід.

**Рис. 1. Приклад слайду презентації до лекції на тему:
«Екологічна освіта»**
(розробка автора)

Наразі у нових суспільно-політичних й економічних умовах вагомого значення набуває сфера охорони та захисту навколишнього середовища, яка охоплює важливі ланки суспільно-економічної структури. У цій сфері, як у жодній іншій, тісно переплітаються економічні, політичні та професійні аспекти розвитку суспільства. Розвиток сучасних технологій захисту навколишнього середовища, дослідження та оцінка впливів промислових і сільськогосподарських виробництв на компоненти навколишнього середовища, дослідження екологічних і техногенних наслідків забруднення об'єктів довкілля, обґрунтування та розробка оптимальних природо-охоронних заходів для забезпечення екологічної безпеки зумовлюють необхідність підготовки фахівців, діяльність яких направлена на покращення стану довкілля.

Професійні кадри сфери захисту навколишнього середовища – це підготовлені фахівці, що можуть забезпечити її успішну діяльність у всьому різноманітті, які здатні розв'язати проблеми та виконати завдання, поставлені перед екологічною сферою на сучасному етапі.

Тому професійна компетенція фахівців цієї галузі вимагає наявності як спеціальних базових знань, вмінь, так і особистісних якостей, які являють собою інваріантний компонент професіоналізму сучасного фахівця та сприяють успіху в його професійній діяльності. Інтегральна компетентність фахівця, узагальненим об'єктом діяльності якого є організація захисту довкілля з його природними та антропогенними системами, полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у природоохоронній професійній діяльності або у процесі подальшого навчання, що передбачає застосування сучасних теорій, методів та технологій захисту навколишнього середовища із використанням комплексу міждисциплінарних даних [3, с. 6].

Предметною областю діяльності фахівців з технологій захисту навколишнього середовища є охорона та раціональне використання природних ресурсів, впровадження сучасних природоохоронних технологій захисту навколишнього середовища, безвідходних та маловідходних екотехнологій, екологічно чисте виробництво, розробка та експертиза ресурсозберігаючих і природоохоронних технологій, організація екологічно безпечної діяльності та забезпечення екологічної безпеки.

Як зазначено в «Концепції екологічної освіти» «...розвиток вищої екологічної освіти повинен базуватися на комплексному збалансованому поєднанні природничого, технологічного, економічного, юридичного і соціокультурного підходів» [4]. Виходячи з того, що вища екологічна освіта спрямована на завершення формування екологічної культури, при підготовці спеціалістів із профільною вищою екологічною освітою, слід застосовувати міждисциплінарний підхід, використовуючи конкретний зміст кожного предмету для того, щоб забезпечити

цілісне та виважене розуміння сучасних проблем. Тому професійний розвиток особистості майбутнього фахівця починається з перших курсів при вивченні як фундаментальних, так і професійно-орієнтованих дисциплін [5, с. 210].

Екологічна освіта третього тисячоліття повинна стати необхідною складовою гармонійного, еколого безпечного розвитку. Тому важливим завданням сьогодення є розробка, обґрунтування та реалізація заходів, спрямованих на формування екологічної свідомості населення. Екологічні знання дозволяють людині приймати правильні, виважені рішення задля охорони і збереження навколишнього середовища; дають змогу зрозуміти, що людина і природа – єдине ціле.

Підготовка громадян з високим рівнем екологічних знань, екологічної свідомості і культури, як складової системи національного і громадського виховання всіх верств населення на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людського суспільства та природи через гармонійне співіснування з нею повинна стати одним із головних важелів у вирішенні надзвичайно гострих екологічних та соціально-економічних проблем суспільства. Пріоритетом може бути така екологічна освіта, яка готує тих, хто навчається, до вирішення соціальних та економічних проблем, які стоять перед суспільством на місцевому, національному та глобальному рівнях. Така позиція дасть можливість перебороти відчуження системи освіти від екологічних проблем сучасного світу. При цьому знання і вміння повинні підкріплюватися конкретними діями, що призведе до формування навичок особистого досвіду. Саме екологічна освіта дає усвідомити значення взаємодії людини з природою та наслідки цього симбіозу.

Вірогідно, що у майбутньому, покращення якості довкілля буде більше впливати на вибір споживача, ніж законодавчі акти. Екологічна освіта може вплинути на вибір стилю життя та сприяти розвитку відповідального громадянства, дозволить в майбутньому уникнути великої кількості проблем соціального, природного та екологічного спектрів.

Література:

1. Желібо Є. П., Авраменко Н. Л. Підвищення екологічної культури населення як складової стійкого розвитку держави. *Наука і освіта – 2002* : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. 2012 р. Дніпропетровськ, 2002. Т. 2 С. 19–20.

2. Екологія. Вступ до фаху : навч. посіб. / за ред. О. М. Климчик. Житомир, 2008. 344 с.

3. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 183 «Технології захисту навколишнього середовища», затв. наказом МОН України від 13.11.2018 р., № 241. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/183-tekhnologiya-zakhistu-navkolishnogo-seredovishcha-bakalavr.pdf> (дата звернення 05.09.2020).

4. Про концепцію екологічної освіти : рішення Колегії МОН України від 20 груд. 2001 р. № 13/6-19. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text> (дата звернення 10.09.2020).

5. Рідей Н. М. Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : монографія / за заг. ред. академіка Д. О. Мельничука. Херсон, 2011. 650 с.